

רחל מצר מראיינת את לילו כהן – 1988

תמלול גלית שלח

ילדות בגרמניה, הכשרה בהולנד, בריחה לספרד ועלייה ליגלית לארץ.

לילו נולדה בברלין – גרמניה. גדלה בבית בו ידעו הרבה על פלסטינה, מכיוון שאחיה עלה כבר בשנת 1926 ארצה, ומאז היה קשר אתו. לתנועת נוער הצטרפה בגיל די מאוחר, ורצתה גם היא לעלות ארצה. זה כבר היה בשנת 1933, והדברים הלכו ונעשו יותר קשים. לארץ לא רצתה לעלות בלי אמצעים, וגם הוריה שהיו מסודרים מבחינה כספית רצו שתיסע ארצה כשהיא מסודרת. ההשתהות הזו גרמה לסופם המר של הוריה ושל אחיה ומשפחתו.

לילו מעידה על עצמה כבת מזל, בכך שבעזרת המון אנשים שלא זכו לראות את יום השחרור ועוד אחרים היא הצליחה לצאת מגרמניה ובדרך בלתי לגאלית (דרך הרי הפירינאים) ולהגיע ארצה.

להולנד הגיעו להכשרה דרך תנועת "החלוץ", ובעצם שם הם היו אמורים להמתין לסרטיפיקטים. ב – 10.5.1940 נכנסו הגרמנים להולנד, ולאט, לאט התהדקה החגורה סביבם. אנשים נשלחו למחנות, רק קומץ קטן של אנשים ניצלו ביוזמה של אנשים יוצאים מן הכלל מ"החלוץ". קודם הסתתרה אצל גויים בהולנד ואח"כ חפשו דרכים להוציא אותה משם. היא הוברחה לצרפת ומשם עברה לפירינאים ברגל (לילו והרמן טל הלכו באותה דרך). זאת היתה דרך קלה יחסית. את המסע הזה עברה יחד עם לודי שכבר היה בעלה. בספרד קבל אותם הג'וינט האמריקאי, ששילם עבורם את הכלכלה ואת המעבר. שם גם חיכו לסרטיפיקטים שהגיעו די מהר, (באירופה הכבושה לא היו הרבה מבקשי סרטיפיקטים). ב 4 בנובמבר עגנה האנייה שלהם בנמל חיפה. למרות שהגיעו עם סרטיפיקטים הכניסו אותם האנגלים לעתלית, ע"מ לאמת את מוצאם וסיפורם (פחדו ממרגלים גרמנים). במחנה עתלית הם נפגשו לראשונה

באנשים שבאו דרך הים השחור מהארצות הכבושות, ושמעה את סיפורי הזוועה הראשונים. עד אז כל מה שהם ידעו הוא שהמצב לא טוב. אבל את גודל הזוועה ואת השואה המתרחשת הם שמעו לראשונה מפי ניצולים בעתלית.

למרות שבעתלית היו כמה שליחים מכל מיני מקומות שמשכו לכל מיני כיוונים, לילו ידעה שברצונה ללכת לחולה (עוד בהיותה בהולנד שמעה על חוליות). לודי היה מהתנועה הדתית. ולילו אומרת שאם הוא היה "מושך" מספיק חזק הם היו משתייכים לקיבוץ הדתי, וחיים היום ב"עין הנציב". לילו לא כ"כ רצתה לקיבוץ דתי, ולודי שהיה מדריך נוער בהולנד, ובגיל 27 כבר ידע מה שהוא רוצה, אמר, שלו הם חיו בחוץ לארץ הוא לא היה מפסיק להיות דתי, אבל בארץ הוא מרגיש שהוא יכול להשלים את המשימה שלו בהליכה לקיבוץ, ובעשייה ציונית, יהודית.

אחרי שבועיים הם שוחררו מעתלית ונסעו לפרדס חנה, שם גר אחד מאחיה של לילו. (האח השני התגורר בירושלים). את קבלת הפנים שערכו להם היא לא תשכח. "כל פרדס חנה עמד הכן". מסיבה ומתנות וטיול עם בן דוד של לודי שהיה בבריגדה. במהלך הטיול הם הגיעו לירושלים שם התגורר אחיה השני (שפעל רבות לסידור שחרורה מהולנד דרך הארץ בעזרת רבנים הולנדים), ובעזרתו הם מצאו רב שהסכים לערוך להם חופה. (החתונה שנערכה בהולנד היתה בבית הכנסת, אבל בלי חופה). וכך הם נישאו בארץ הקודש ובעיר הקודש, והייתה להם מסיבת חתונה נהדרת בנגרייה של אחיה.

חוליות

בסיום הטיול בסוף דצמבר 44 הם הגיעו לחוליות. השנה היתה גשומה ביותר, ושבילים סלולים לא היו, וכך דרך בוץ אין סופי הוביל אותם האוטו עד ה"נוקטה". קבלת הפנים הייתה נלהבת. הוכן חדר עבורם, עם שתי מיטות "נורא גבוהות", וזה בגלל שבמקום מזרונים היו חבילות חציר שהיה צריך להדק במשך שבוע, שבועיים. השולחן היה מלא כל טוב, בפרט דברים שרות שלח (סלייפר) עשתה מבטטה. את

פניהם קבלו החברים שעלו יחד איתם באוניה (מהם נשארו רק הרמן ולילו), והגיעו לחוליות לפניהם. הם חגגו בחדרון הקטן, ובסיום המסיבה כ"א יצא עם "משהו". זה לקח את השולחן שהביא, וזה לקח את הכיסא שהביא, וכך הלאה. בסופו של דבר לילו ולודי נשארו עם שתי מיטות ושני שרפרפים. (זה היה התקן מבחינת ציוד אספקה לעולים חדשים). לילו אומרת שזה היה בסדר, כיוון שהם באו מתנאים הרבה יותר גרועים, ובנוסף ידעו לקראת מה הם הולכים כשרצו קיבוץ. עובדה נוספת שניחמה אותה הייתה הידיעה שאצל אחיה בפרדס חנה עומד ה"ליפט" שלה שהגיע ארצה, ובתוכו היו דברים הכרחיים (כוסות, צלחות, סדינים, סכו"ם וכו'). דברים אלה נחשבו לעושר עצום.

חיי עבודה בקיבוץ, נולדו שתי בנות, מלחמת השחרור, הפינוי לחיפה

אחרי קבלת הפנים החמה שלה זכו כאשר הגיעו בסוף השבוע, בא יום ראשון והם התחילו לעבוד. לודי למיטב זיכרונה התחיל בדייג, ואילו היא נכנסה למטבח כמובן. כבר הייתה בהריון. יום אחד אחרי שהליפט שלה הגיע, היא רצתה מבד שהיה לה שם לתפור לעצמה וילון. בערב אחרי העבודה היא נגשה למתפרה (אז לא היה נעול ולא היה צריך לבקש מאיש מפתח), שם היו מכונות, ומכיוון שתפירה לא היתה זרה לה, התחילה לתפור. בדיוק נכנסה רחל הויימן וכשראתה שהיא יודעת את המלאכה ביקשה ממנה שתעבוד במתפרה. כך החל סדר יום חדש שהיה מורכב מ שבע עד שתיים, בוקר, במתפרה, ומשבע עד תשע, ערב במטבח. נוסף על כך קיבלו שיעורי עברית במקום עבודת ערב, "לי לא עזרו הרבה, אתם שומעים את זה עד היום" אומרת לילו. במתפרה עשיתי הרבה לולאות. באותו הזמן תפרו בבית את כל בגדי העבודה.

עברו שנים. בשנת 1945 נולדה נחמה. אח"כ נכנסה שוב להריון, ואז פרצה מלחמת השחרור. בסוף דצמבר 47 נכנסה וילמה למתפרה ואמרה לה שבעוד חצי שעה יגיע אמבולנס לקחת אותה לטבריה, ושם עליה להמתין ללידה. לילו אמרה שיש לה עוד

שבועיים, אבל וילמה הסבירה שבגלל המצור והעיכובים שעושים הערבים על הכבישים מוטב לנסוע קודם, וגם הגיעו עם הערבים להסכם שאמבולנסים הם לא מעכבים. את לודי שהיה גפיר (שוטר יהודי במשטרה הבריטית), מוצב באיילת השחר אי אפשר היה להשיג. ורק בדרך מקרה נודע לו שלילו נסעה לטבריה. דניאלה נולדה בלילה בתחילת ינואר 1948, והיא חזרה עם אותו אמבולנס שלקח אותה לטבריה.

הזמן היה זמן מלחמת השחרור, השהות היתה בתעלות ובמקלטים. דניאלה גדלה בארגז של תנובה עד גיל שישה חודשים, ואז היה הפינוי, הילדים הועברו לחיפה. באותו יום יצאה לילו לקורס עזרה ראשונה באיילת השחר. את שתי בנותיה, נחמה בת השלוש וחצי ודניאלה בת חצי שנה, לקחה לחיפה אמו של לודי, שבינתיים הגיעה ארצה בדרך לגאלית והשתלבה במהרה בחיי הקיבוץ. במשך חודש לא ראתה לילו את הבנות, ואז נסעה לחיפה להחליף את לאה ניוורט.

אחרי החזרה מחיפה המצב בעצם היה נהדר. הכל היה שפיר. התחילה אמנם תקופת הצנע, אבל לילו לא זוכרת שאי פעם הם סבלו מרעב, ולדעתה תמיד אכלו טוב. מה שחסר היו דירות. התחילה בניה של קצת צריפים, וגם זה עברנו.

זוכרת סיפור נחמד: באותה תקופה היה מחסור במגפיים, ומחוסר במדרכות וכבישים סלולים הכל היה כמובן מלא בוץ. חורף אחד לילו נשארה בלי מגפיים, ואי אפשר היה להשיג זוג נוסף. היא עשתה סידור עם יהושע פוגל שהיה אז בתפקיד חוץ. ביום ראשון בבוקר יהושע הלך עם המגפיים עד לאוטובוס, שם הוא נעל את הנעליים כדי להגיע העירה, ולילו לקחה את המגפיים עד ליום חמישי בשעה 5:30, שאז חזר יהושע באוטובוס ושם היא חיכתה עם המגפיים אותם העבירה אליו עד יום ראשון.

רווחה עבודה במתפרת ילדים, מועדון לחבר

בינתיים עברו שנים. הכל השתנה לטובה. הרווחה גדלה והתחילו לחשוב על בניית מועדון. לילו הייתה בוועדת מועדון שהתקדמה לאט. ולקח בערך 3 או 4 שנים עד

שהוא הוקם. " אני מוכרחה להגיד שעד היום אני גאה על המועדון שהוקם כבר לפני 20 שנה. זאת למרות שקפסי אומרת שיש דברים שהיו צריכים להיעשות אחרת – ובצדק", עד היום אוהבת לעבוד במועדון.

במתפרת ילדים היא עברה תקופות שונות. מתליית חיתולים לייבוש ועד לתנאים מסודרים. כיום לילו כבר 13 שנה מחוץ למערכת. לפי רעיון של אמנון (ארבל) שהיה אז מזכיר היא עברה לעבוד בת"א במחסן הלבשה, ומרגישה הצלחה רבה במילוי תפקידה.

נמצאת במשק כבר 44 שנים. הפסקת העבודה בת"א לפני כשנה וחצי לא הייתה לה קשה. היום היא באריזה בבית החרושת, הרבה רגשות חיוביים לגבי עבודתה ותרומתה שם. שמחה על הזמן הפנוי שיש לה ועל החברים והנאות החיים שיכולה להרשות לעצמה. מאוד נהנית להיות בבית. מרגישה שחיה עד עכשיו היו חיים מלאים "עם ups and downs" ולא חושבת שבמקום אחר הייתה יותר מרוצה.